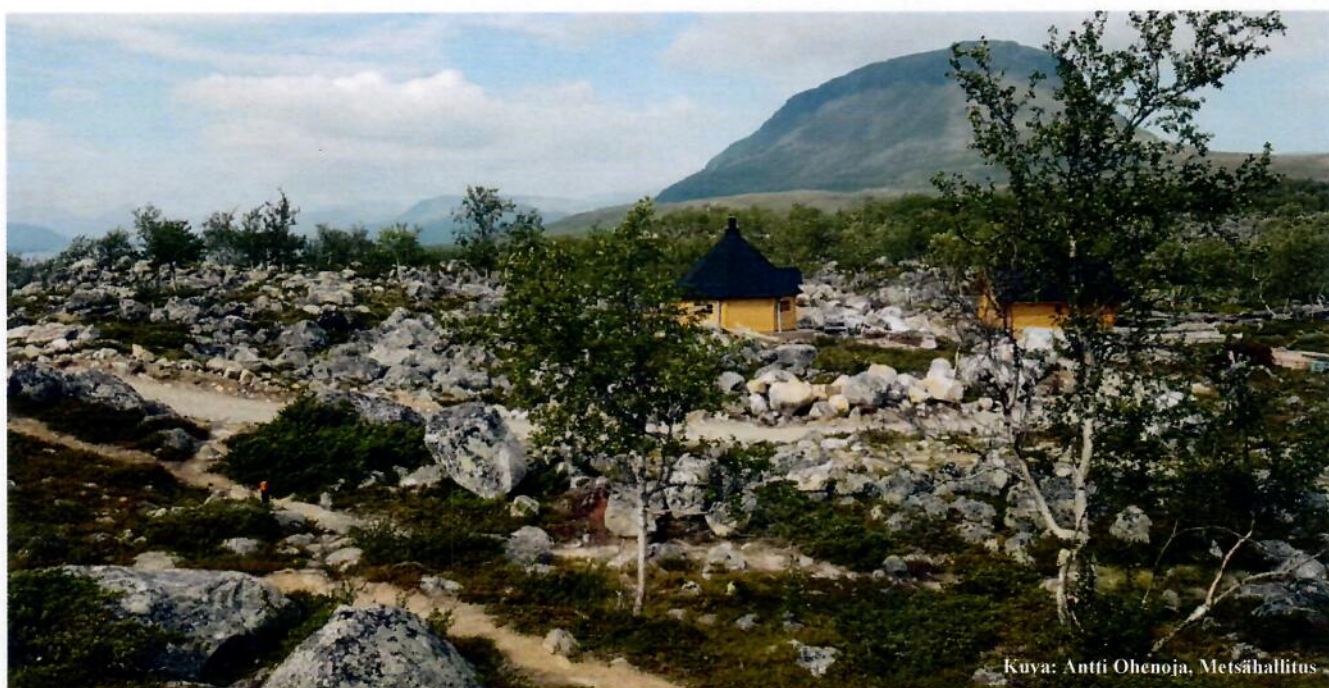

Tsahkaljärven luontomatkailupalveluiden kehittäminen

Loppuraportti

LEADER

Tunturi-Lappi

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin.

Yhteenveto hankkeesta

Matkailu on Kilpisjärven alueen merkittävin elinkeino. Tärkeimpinä matkailun vetovoimatekijöinä ovat alueen ainutlaatuinen tunturiluonto ja maisemat sekä mahdollisuudet luonnossa harjoitettaviin aktiviteetteihin. Enontekiön kunnan laatiman Kilpisjärvi 2020 – suunnitelman mukaan Kilpisjärvellä rekisteröitiin vuonna 2016 yli 59 000 yöpymisvuorokautta. Matkailun aluetaloudelliset- ja työllisyysvaikutukset ovat alueella merkittäviä. Metsähallituksen kävijätutkimuksen (2010) mukaan valtion mailla liikkuvien kävijöiden aluetaloudellinen merkitys Käsivarren ja Kilpisjärven alueella on noin 4,3 miljoonaa euroa vuodessa ja työllisyysvaikutukset 57 henkilötyövuotta.

Kilpisjärven matkailu perustuu matkailukeskuksen läheisyydessä tapahtuvaan omatoimiseen ja ohjattuun luonnossa liikkumiseen, sekä matkailukeskuksen tarjoamiin palveluihin. Ohjattu luontomatkailu- ja omatoiminen luonnossa liikkuminen tarvitsevat tuekseen rakenteita ja reitistöjä, jotka mahdollistavat lähialueen hienimpien luontokohteiden saavutettavuuden ympäri vuoden, olipa kohderyhmänä sitten kotimaiset tai ulkomaalaiset matkailijat, kylän asukkaat, lapsiperheet tai liikuntarajoitteiset henkilöt.

Oikein mitoitettut ja kohdennetut rakenteet sekä helppokulkuiset reitistöt vähentävät matkailusta luonnolle ja toisille elinkeinoille koituvia haittoja. Tällaisia haittoja ovat esimerkiksi alueen roskaantuminen, häiriöt eläimille ja poronhoidolle sekä maaston kuluminen. Kun luontomatkailulle on järjestetty puitteet, on matkailualueen aktiviteettitarjontaa mahdollisuus kehittää ja monipuolistaa. Matkailua elinkeinona voidaan kehittää kestävästi sekä alueen tärkeimpiä vetovoimatekijöitä, luontoa ja maisemaa, vaarantamatta.

Tsahkaljärven alueen on todettu soveltuvan sijaintinsa vuoksi erinomaisesti Kilpisjärven matkailukeskuksen lähiaktiviteettien sekä kaupallisten luontomatkailupalveluiden kehittämiseen. Kilpisjärven lähialueen maasto on kuitenkin korkeuserojen ja kivisyyden vuoksi hankalakulkuista ja Tsahkaljärven alueen saavutettavuus eri vuodenaikoina sen vuoksi huono.

Hankkeen yhtenä tarkoituksena oli luontomatkailun toimintaedellytysten kehittäminen sekä kestävä kasvun varmistaminen Kilpisjärven lähialueella. Tässä hankkeessa kyläkeskuksen läheisyydessä olevan Tsahkaljärven alueen saavutettavuutta parannettiin kunnostamalla koneellisesti Kilpisjärven kyläkeskukselta Tsahkaljärvelle linjautuvat kesäreitistöt sekä rakentamalla Tsahkaljärvelle luontomatkailua ja retkeilyä palvelevia rakenteita.

Hanketta ovat rahoittaneet Kilpisjärven yrittäjien lisäksi Euroopan maaseudun kehittämisen maaseuturahasto. Hankeen toteuttaja toimii Kilpisjärven yrittäjistä sekä kannattajajäsenistä muodostuva Kilpisjärven Ladut ry. Hankkeen ohjaamiseen ja avustamiseen ovat osallistuneet Enontekiön kunta ja Metsähallitus.

Sisällys

Yhteenveto	1
Hankkeen tavoitteet	3
Hankkeen toteutus	3
Toimenpiteet.....	3
<i>Reitistöjen kunnostaminen</i>	3
<i>Palvelurakenteiden rakentaminen</i>	5
Aikataulu.....	10
Toteutusorganisaatio.....	11
Rahoitus.....	11
Hankkeen kustannukset, omarahoitus ja talkootyö.....	12
Raportointi ja seuranta.....	16
Riskit.....	16
Yhteistyökumppanit	16
Viestintä	16
Tulokset ja vaikutukset	17
Esitykset jatkotoimenpiteiksi	18

HANKKEEN TAVOITTEET

Hanke toteuttaa Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman tavoitteita maaseutujen yritystoiminnan monipuolistamisesta ja työllisyyden lisäämisestä sekä alueellisen vaikutusmahdollisuuksien lisääntymisestä. Hanke toteuttaa myös paikallista Kipinää Tunturi–Lappiin 2020 -kehittämisstrategian tavoitteita paikallisten yhteisöjen ja yrittäjyyden mahdollistamiseksi sekä revontuliyrittäjyyden kehittämiseksi. Hanke toteuttaa Enontekiön kunnan Kilpisjärvi 2020 –suunnitelmaa, joka on laadittu alueen yleiskaavoituksen pohjaksi. Hanke tukee myös maanhaltija Metsähallituksen tavoitteita Kilpisjärven alueen retkeilypalveluiden kehittämiseksi. Hankealue, Tsahkaljärvi, liittyy Norjan, Suomen ja Ruotsin yhteiseen Kalottireittiin, jota on tarkoitus kehittää yhteistyössä Norjan ja Suomen luonnonsuojeluviranomaisten toimesta.

Paikallisen tason tavoitteina on kehittää luontomatkailun ympärivuotisia toimintaedellytyksiä sekä lähiliikunta- ja virkistytymismahdollisuuksia Kilpisjärven matkailukeskuksen läheisyydessä. Tavoitteita toteutetaan parantamalla Tsahkaljärven alueen saavutettavuutta sekä luomalla luontomatkailun kehittämisen kannalta välttämätöntä infrastruktuuria, joka osaltaan mahdollistaa monipuolisten luontomatkailuaktiviteettien kehittämisen sekä erilaisten asiakasryhmien palvelemisen lähellä Kilpisjärven kyläkeskuksen palveluja. Edellä mainituista aktiviteeteistä esimerkkeinä ovat lyhyet revontuli-, kalastus- ja maastopyöräretket, maastoruokailut ja latukahviotoiminta sekä veneiden vuokraus. Uusista asiakaskohderyhmistä esimerkkejä ovat puolestaan lapsiperheet, liikuntarajoitteiset sekä maastopyöräharrastajat, joille Kilpisjärvellä ei tällä hetkellä ole tarjota helposti saavutettavia luontokohteita.

Hankkeen aikana toteutettavien toimien uskotaan luovat alueelle uudentyyppistä luontomatkailutoimintaa, joka lisää alueen matkailijamäärää, pidentää viipymää sekä vähentää matkailun kausiluontoisuutta. Matkailijamäärien kasvu vaikuttaa positiivisesti alueella toimivien matkailuyritysten kannattavuuteen sekä mahdollisesti lisää ja monipuolistaa alueen luontomatkailupalveluiden tarjontaa. Luontomatkailun kasvulla puolestaan on positiivisia vaikutuksia alueen talouteen ja työllisyyteen sekä ihmisten hyvinvointiin alueella.

Hankkeessa toteutettavat helppokulkuiset ja merkityt reitistöt sekä huolletut luontorakenteet ohjaavat ja keskittävät luonnossa liikkumista, mikä vähentää ihmistoiminnasta luonnolle sekä alueen muulle käytölle aiheutuvia haittoja. Esimerkkeinä ihmisen aiheuttamista haitoista mainittakoon luonnon kuluminen, roskaantuminen sekä häiriöt eläimille. Luontomatkailun keskittäminen matkailukeskusten lähialueelle sekä tietyille reitistöille ehkäisee myös esimerkiksi poroelinkeinolle aiheutuvia häiriöitä. Matkailutoiminnan ohjaamisella ja keskittämisellä pyritään varmistamaan matkailutoimialan kestävä kasvu sekä sen tärkeimpien peruspilareiden, luonto- ja maisema-arvojen, säilyminen.

HANKKEEN TOTEUTUS

Toimenpiteet

Investointihanke voidaan jakaa kahteen vaiheeseen:

1. Reitistöjen kunnostaminen
2. Palvelurakenteiden rakentaminen

Reitistöjen kunnostaminen

Kilpisjärven Ladut Ry allekirjoitti maaliskuussa 2017 yhteistyösopimuksen alueen haltijana toimivan Metsähallituksen luontopalveluiden kanssa. Yhteistyösopimuksessa sovittiin hankkeeseen liittyvien kulku-urien kunnostamisesta sekä reitistöjen- ja rakenteiden ylläpitoon liittyvistä vastuista. Metsähallitus ja Enontekiön kunta olivat jo aikaisemmin laatineet keskenään sopimuksen kunnan alueella sijainneiden reitinosien koneellisesta kunnostamisesta ja ylläpidosta. Metsähallitus toteutti kesällä 2017 uhanalaisten luontotyyppien tarkastuksen toimenpidealueelle. Muinaismuistoihin liittyvät tarkastelut

toteutettiin kesällä 2016. Selvityksillä täydennettiin Kilpisjärvi 2020-hankkeen yhteydessä toteutettuja luonto- ja kulttuuriperintöinventointeja. Alueelta löydetty muinaismuistolain mukaiset suojelukohteet huomioitiin reitin linjauksessa sekä toteutuksessa mm. jättämällä 150 metrin osuus kyläkeskuksen päässä kunnostettavalta reitinosalta ilman koneellista pohjan tasausta sekä muuttamalla Kilpisjärven luontokeskukselta lähtevän polku-uran linjaus pois muinaisjäännealueelta.

Tsahkaljärven alueen saavutettavuutta parannettiin kesällä 2017 tasaamalla ja sorastamalla Kilpisjärven kyläkeskukselta Tsahkaljärvelle linjautuvat kulku-urat. Näiden urien yhteispituus on noin 2,5 kilometriä ja leveys noin 1,5 m. Varsinaisen kunnostusurakan toteutus aloitettiin Metsähallituksen katselmuksella, jossa linjattiin kunnostettavan polun sijainti maastoon. Tämän jälkeen ura raivattiin talkootyönä, hankkeeseen osallistuvien yrittäjien toimesta.

Kulku-urien pohjustus- ja sorastustyöstä järjestettiin tarjouskilpailu. Koska hankinnan arvo alitti hankintalain mukaisen kansallisen kynnysarvon, kohdennettiin tarjoukset sähköpostitse kolmelle alueella toimivalle maanrakennusurakoitsijalle. Tarjouksensa jätti ainoastaan yksi kolmesta tarjouspyynnön saaneesta maanrakennusurakoitsijasta. Koska jätetty tarjous ylitti hankinnalle kohdennetun rahoituksen, ja tarjoajia oli ainoastaan yksi, neuvotteli Kilpisjärven Ladut Ry tarjouksen tehneen urakoitsijan kanssa toimenpiteistä ja materiaaliratkaisuista, joilla urakan kustannukset saataisiin pysymään budjetin mukaisina.

Polkujen kunnostuksen kokonaisuutena sisältyi toteutuksen suunnitteluun liittyvä urakkakatselmus, pohjien tasaaminen, vedenohjauksen järjestäminen (ojat ja rummut), suodatinkankaiden asennus kosteisiin osuuksiin sekä pohja- ja pintamurskeiden levitys ja stabilointi. Luonto- ja maisema-arvojen säilyttämiseksi polun kunnostuksessa vältettiin suoria linjoja sekä voimakkaita leikkauksia. Kunnostetun uran haluttiin säilyvän polkumaisena, jonka vuoksi urakoitsija toteutti työn pienellä konekalustolla. Polkujen kunnostamiseen liittyvät toimenpiteet valmistuivat sovitusti 30.9.2017 mennessä, jonka jälkeen hankkeeseen osallistuvat yrittäjät järjestivät vielä toiset talkoot polunreunojen maisemoimiseksi.

Kesällä 2019 mitoitukseltaan liian pienet rumpuputket aiheuttivat sulamisvesien pääsyä osalle kunnostetua reittiä, josta seurasi lieviä syöpmisvaurioita Luontokeskuksen ja Tsahkaljärven välisellä osuudella. Rumpujen kokoa suurennettiin ja osalle polun osuuksia kaivettiin pieniä oja veden ohjaamiseksi. Reitistöllä tullaan lisäämään rumpuputkia sekä korjaamaan vaurioituneita osia vielä hankkeen päätyttyä, kesällä 2021.

Polkujen kunnostusurakoitsijaksi valittiin Käsivarren Kuljetus Oy. Kuvassa kunnostettavalla polulla menossa pintamurskeen levitys Kyläkeskuksen ja Tsahkaljärven välisellä osuudella.

Kyläkeskukselta Tsahkaljärvelle kunnostetut urat helpottavat alueen saavutettavuutta kesällä ja talvella. Kuvassa kunnostettu polku konetöiden jälkeen, syyskuussa 2017.

Palvelurakenteiden rakentaminen

Hankkeen yhteydessä Tsahkaljärven rannalle pystytettiin luontomatkailun yritystoiminnan tukikohdiksi tarkoitettu palvelutupa sekä kota. Palvelutupana toimii Rajavartiolaitoksen vanha Korrijärven partiomaja, joka purettiin ja siirrettiin Tsahkaljärvelle Norjan ja Suomen rajan läheisyydestä talkootyönä. Lisäksi Tsahkaljärvelle pystytettiin kuivakäymälä, liiteri sekä avolaavu. Viimeksi mainitut rakenteet palvelevat myös jokamiesretkeilyä. Tsahkaljärvelle pystytettävät rakenteet jäävät Metsähallituksen omistukseen, mutta Metsähallitus on luovuttanut niiden käyttöoikeuden toistaiseksi voimassa olevalla sopimuksella Kilpisjärven Ladut ry:lle, joka vastaa niiden käytöstä ja ylläpidosta. Metsähallitus on hakenut hankkeessa toteutettaville rakennuksille ja rakenteille tarvittavat rakennus- ja toimenpideluvat sekä rantarakentamisen poikkeusluvut.

Tsahkaljärvelle rakennettavien rakenteiden hankinnat toteutettiin helmi-huhtikuun 2018 aikana. Koska hankintojen arvo alitti hankintalain kansallisen kynnysarvon, toteutettiin materiaali- ja palveluhankinnat pyytämällä tarjous vähintään kolmelta yritykseltä. Rakennusmateriaalien lisäksi rakennustyötä ja talkootyön ohjausta varten hankittiin 300 tuntia ostopalveluja Tunturikone Ay:ltä. Yritys toteutti sopimuksen mukaisen tuntimäärän 1.7-1.12.2018 välisenä aikana.

Luontomatkailupalvelujen tukikohdaksi kaavaillun Korrijärven tuvan siirto oli tarkoitus toteuttaa keväällä 2018 aikana. Hankkeeseen osallistuvat yrittäjät eivät kuitenkaan saaneet järjestettyä riittävästi talukoovoimaa vilkkaan matkailusesongin aikana, jonka vuoksi tuvan siirtäminen siirtyi keväälle ja pystytys kesälle 2019. Muiden alueelle suunniteltujen rakenteiden rakentaminen sen sijaan pääsi vauhtiin huhtitoukokuun vaihteessa 2018, jolloin aloitettiin avolaavun, kodan ja liiterin rakentamiseen tarvittavan materiaalin siirtäminen Tsahkaljärvelle. Käymälän kehikon sekä muiden rakennustarvikkeiden siirtämistä Tsahkaljärvelle jatkettiin kesäkuun aikana mönkijä- ja traktorikalustoa apuna käyttäen.

Kuva: Antti Ohenoja, Metsäkalitus

Tsahkaljärven palvelurakenteiden toteutuksessa talkootyön merkitys oli suuri. Kuvassa rakennusmateriaalien kuljetusta huhtikuussa 2018.

Tsahkaljärven liiteri rakennettiin kesä-lokakuun aikana. Liiterin rakentaminen toteutettiin pääosin talkootyöllä. Ostopalveluja rakentamisessa käytettiin ainoastaan 28 henkilötyötunnin verran. Liiteristä tehtiin kaksiosainen, josta toinen puoli varattiin yritystukikohtaa käyttävien luontomatkailuyrittäjien käyttöön ja toinen puoli yleisessä käytössä olevan avolaavun polttopuuhuoltoa varten. Liiterin maisemointityöt oli tarkoitus toteuttaa syksyn 2019 aikana.

Kuva: Esa Aaltonen, Kilpisjärven Ladut Oy

Tsahkaljärven liiteri oli valmis tervattavaksi heinäkuun puolivälissä 2018. Kuvassa Lapland Hotels Oy:n talkoolainen Margit Eskonen tervauspuuhissa.

Tsahkaljärven yrityspalvelukodan pystytys aloitettiin kesäkuun loppupuolella, yhtä aikaa liiterin rakentamisen kanssa. Kota toteutettiin suurelta osin ostopalveluna, joita käytettiin rakentamisessa noin 120 henkilötyötunnin verran. Kodan savunpoistossa havaittiin ongelma, jonka ratkaisemiseksi kodan

savuhormijärjestelmä uusittiin kokonaan. Tästä aiheutui lisäkustannuksia. Kodan maisemointi ja pieniä viimeistelyitä oli tarkoitus toteuttaa syksyn 2019 aikana.

Kuva: Anja-Maija Lundell, Kilpis Huolinta

Yrityspalvelukota valmistui elokuun alussa. Kodan pohja jouduttiin kasaamaan uudelleen, koska toimituksen tullut pohja oli liian pieni. Kuvassa talkoolaisten kodan pystytystä Tsahkaljärvellä kesäkuun lopussa 2018.

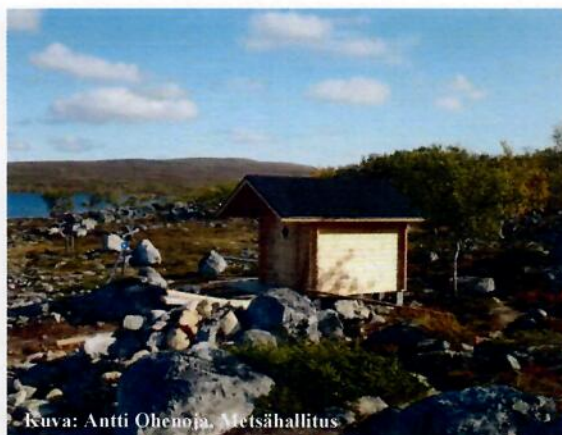
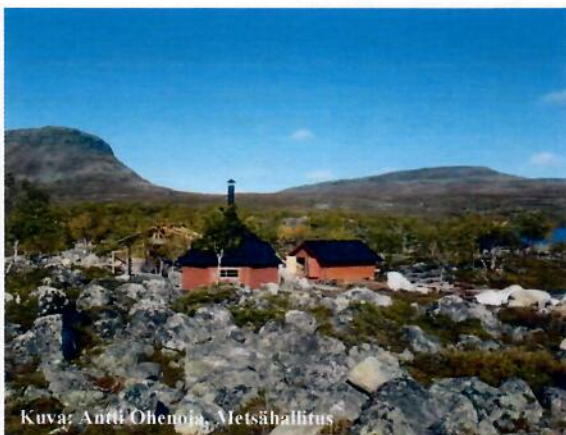
Yleiseen käyttöön tarkoitettu puolilaavu tulipaikkoineen toteutettiin heinä-lokakuun aikana. Puolilaavun rakentamisessa käytettiin talkooresursseja noin 60 henkilötyötunnin verran. Pääosin laavu rakennettiin kuitenkin ostopalveluna, johon käytettiin noin 140 henkilötyötuntia. Pieniä viimeistelyitä toteutetaan kesän 2019 aikana.

Kuva: Antti Ohenoja, Metsähallitus

Avolaavu otettiin yleiseen käyttöön lokakuussa 2018. Kuva helmikuulta 2019.

Tsahkaljärven kuivakäymälälle kaavaillun rakennuspaikan maaperä osoittautui liian kosteaksi, mikä havaittiin vasta heinäkuussa aloitetun pohjanteon yhteydessä. Rakennustöiden valvoja näki rakennuspaikan muutoksen välttämättömäksi, ja käymälälle määriteltiin uusi rakennuspaikka. Käymälän uudesta rakennuspaikasta pyydettiin lausunto Metsähallituksen luonnonsuojeluyksiköltä. Lausunnon (Tynys 7.8.2018) mukaan rakennuspaikalta ei ole löytynyt luonnonsuojelulailla suojeltuja kasveja tai luontotyyppejä, jotka olisivat rakentamisen esteenä. Metsähallituksen arkeologin mukaan myöskään muinaismuistolakiin perustuvaa estettä rakentamiselle ei ole (Tolonen 3.8.2018). Kunta ei edellyttänyt käymälän rakennuspaikan siirron vuoksi uutta rakennuslupaprosessia, vaan toimenpiteeseen riittäisi ainoastaan uusi asemapiirros rakennuspaikan sijainnista. Samassa yhteydessä Enontekiön kunta tarkensi ohjeistustaan vaatimalla käymälään joko virtsankeräyksen tai haihdutusjärjestelmän rakentamista. Kunnan vaatimus perustui kohteen suureen kävijämäärään sekä sen sijaintiin vesistön läheisyydessä (Keskitalo suullinen tiedonanto elokuussa 2018). Käymälän pohjatyöt toteutettiin koneyrittäjän talkootyönä syyskuussa 2018 ja sen rakentaminen aloitettiin kesäkuussa 2019. Kilpisjärven Ladut ry siirsi Tsahkaljärvelle väliaikaisen käymälän rakennustöiden ajaksi.

Tsahkaljärven rakenteita syyskuun alussa 2019.

Tsahkaljärvelle juuri valmistunut kota, liiteri sekä viimeistelyvaiheessa ollut kuivakäymälä tuhoituivat tulipalossa 19-20.9.2019 välisenä yönä. Rakenteiden etäinen sijainti ja palon ajankohta herättivät epäilyksen tuhotyöstä, jonka vuoksi Kilpisjärven Ladut ry teki palosta tutkintapyynnön poliisille. Poliisi totesi teon tuhotyöksi. Tsahkaljärven rakenteet olivat vakuutettuja, viimeistelyvaiheessa olevaa käymälää lukuun ottamatta.

Tsahkaljärven yrityskota tuhotyön jälkeen, kuva 1.10.2019.